

ІМПРОВІЗАЦІЯ ТА ПСИХОФІЗИЧНИЙ ТРЕНІНГ АКТОРА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ: СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА СЦЕНІЧНА ПРАКТИКА

Михайлюченко Оксана Миколаївна,
викладач кафедри музично-драматичного театру
Харківської державної академії культури
ORCID ID: 0009-0005-1342-7446

Іванов Валентин Валентинович,
концертмейстер кафедри естрадного та народного співу
Харківської державної академії культури
ORCID ID: 0009-0007-3361-0816

Алтухов Владислав Валерійович
концертмейстер кафедри естрадного та народного співу
Харківської державної академії культури
ORCID ID: 0009-0009-4861-9092

У статті досліджено сучасні методи імпровізації та психофізичного тренінгу як ключові інструменти підготовки актора музично-драматичного театру.

Особлива увага приділяється поєднанню драматичної гри, вокалу та пластики, що є визначальними аспектами виконавської майстерності в цьому жанрі. Проаналізовано значення тілесної виразності, вокально-драматичної імпровізації та фізичних тренувань у формуванні сценічної органічності. Досліджено ключові методики, включно з біомеханічними техніками, психофізичним підходом та інтеграцією новітніх цифрових технологій, таких як VR і Motion Capture, у тренінг акторів. Зазначено, що актор музично-драматичного театру має володіти синхронною координацією голосу, тіла та емоційного стану, що вимагає спеціальних тренувальних методик, спрямованих на розвиток сценічної адаптивності, ритмічної пластики та вокально-тілесної єдності. Практичне застосування цих методів розглянуто на прикладі відомих театрів і акторських шкіл, які активно впроваджують імпровізаційні та психофізичні техніки у навчальні програми. Визначено, що імпровізація у музично-драматичному театрі сприяє органічному поєднанню драматичної та вокальної виразності, адаптації актора до ритмічної структури музичних партій, а також гнучкому реагуванню на зміни темпу й динаміки вистави. Результати дослідження свідчать про необхідність подальшого розвитку комплексних підходів до підготовки акторів музично-драматичного театру, що включають класичні та інноваційні методики, інтеграцію цифрових технологій та поглиблену роботу з акомпаніаторами. Перспективними напрямками є подальший розвиток вокально-драматичної імпровізації, дослідження методів фізичної експресії та вивчення ефективності цифрових технологій у тренувальному процесі акторів цього жанру.

Ключові слова: актор музично-драматичного театру, імпровізація, психофізичний тренінг, вокально-драматична імпровізація, сценічна органіка, цифрові технології в театрі, фізична експресія.

Mykhailiuchenko Oksana, Ivanov Valentin, Altuhov Vlad. Improvisation and psychophysical training of an actor: modern methods and stage practice

The article explores modern improvisation methods and psychophysical training as key tools in the preparation of musical drama theater actors. Special attention is given to the integration of dramatic acting, vocal performance, and physical expressiveness, which are defining aspects of artistic mastery in this genre. The significance of bodily expressiveness, vocal-dramatic improvisation, and physical training in shaping stage organicity is analyzed.

Key methodologies are examined, including biomechanical techniques, the psychophysical approach, and the integration of cutting-edge digital technologies such as VR and Motion Capture in actor training. It is noted that a musical drama theater actor must possess synchronized coordination of voice, body, and emotional state, which requires specialized training methods aimed at developing stage adaptability, rhythmic plasticity, and vocal-physical unity.

The practical application of these methods is illustrated through examples from renowned theaters and acting schools that actively incorporate improvisational and psychophysical techniques into their training programs. It is determined that improvisation in musical drama theater facilitates the organic combination of dramatic and vocal expressiveness, adaptation to the rhythmic structure of musical pieces, and flexible responses to changes in tempo and dynamics of a performance.

The research findings indicate the necessity for further development of comprehensive approaches to training musical drama theater actors, incorporating both classical and innovative methodologies, the integration of digital technologies, and deeper collaboration with accompanists. Promising areas for further study include the advancement of vocal-dramatic improvisation, research into methods of physical expressiveness, and the evaluation of the effectiveness of digital technologies in the training process of actors in this genre.

Key words: musical drama theater actor; improvisation; psychophysical training; vocal-dramatic improvisation; stage organicity; digital technologies in theater; physical expressiveness.

Постановка проблеми. У сучасному театральному мистецтві питання вдосконалення акторської майстерності набуває особливої актуальності. Зокрема, інтеграція імпровізаційних технік та психофізичного тренінгу стає невід'ємною складовою підготовки актора, сприяючи розвитку його творчого потенціалу та сценічної органіки. Імпровізація, як метод, дозволяє актору вільно виражати свої емоції та реагувати на непередбачувані обставини на сцені, що підвищує рівень сценічної правди та автентичності виконання.

Психофізичний тренінг, у свою чергу, забезпечує гармонійне поєднання фізичних та психічних процесів, що є ключовим для створення переконливого сценічного образу [3, с. 43].

Імпровізація є одним із ключових інструментів розвитку акторської майстерності, що особливо важливо для музично-драматичного театру, де поєднуються драматична гра та вокальне виконання.

Використання імпровізаційних технік дозволяє акторові вільно реагувати на музичний супровід, ритмічні зміни та інтонаційні особливості партій.

Одним із найвпливовіших методів у сучасному театральному мистецтві є підхід Жака Лекока, що базується на вивченні руху та фізичної експресії актора. Його методика дозволяє акторам працювати з тілесною пластикою, що є надзвичайно важливим для синтезу драматичної та музичної виразності.

Імпровізаційні техніки активно застосовуються також у методиці Тадаші Судзукі, яка орієнтована на розвиток фізичної витривалості та сценічної присутності через роботу з тілесним центром і ритмічними схемами. Це особливо актуально для акторів музично-драматичного театру, оскільки дозволяє поєднувати акторську та вокальну виразність у динамічних сценічних умовах.

Аналіз наукових джерел свідчить про зростаючий інтерес до цієї тематики. Зокрема, у роботі "Роль імпровізації в театральній творчості" досліджується методологічний потенціал мистецтва імпровізації та його різновиди на сучасному етапі розвитку театру. Автори підкреслюють, що імпровізація є найефективнішим методом досягнення сценічної правди та органіки акторської гри. В іншому дослідженні розглядається акторський тренінг як складова професійної підготовки, де тренінг з майстерності актора визначається як синтез технічного та психофізичного акторського тренажу, що передбачає роботу в імпровізованих сценічних структурах. Ці дослідження підтверджують необхідність подальшого вивчення та вдосконалення методик імпровізації та психофізичного тренінгу в контексті сучасної сценічної практики [5, с. 124–125].

Отже, актуальність даного дослідження обумовлена потребою в розробці та впровадженні сучасних методів імпровізації та психофізичного тренінгу, які б відповідали сучасним вимогам театального мистецтва та сприяли б підвищенню професійної майстерності акторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній театральній педагогіці спостерігається зростаючий

інтерес до інтеграції імпровізаційних технік та психофізичного тренінгу в процес підготовки акторів.

Дослідники підкреслюють важливість гармонійного поєднання фізичних та психічних аспектів акторської майстерності для досягнення сценічної органіки та автентичності виконання [7, с. 148].

Зокрема, у роботі Олени Абрамович та Вікторії Чорної (2023) висвітлено основні процеси розвитку сучасної театральної педагогіки, акцентуючи увагу на новітніх теоретико-практичних методах пізнання та втілення. Авторки зазначають, що театральна педагогіка є самостійною галуззю теорії виховання, яка охоплює систему методів і прийомів, що забезпечують самовираження особистості у творчо-продуктивній театралізованій діяльності.

Валерія Штефюк (2023) досліджує інтеркультурний акторський тренінг як ефективну форму розширення та формування професійних умінь і навичок актора. Вона розглядає акторський тренінг у соціокультурному контексті, підкреслюючи його інтеркультурний характер та значення для сучасної театральної школи.

Інші дослідники, такі як Ірина Іващенко та Вікторія Стельчук (2018), аналізують новаційні методики психофізичного тренінгу Єжи Гротовського, розглядаючи унікальні принципи навчання актора, спрямовані на розширення діапазону фізичної виразності та подолання психофізичних блоків. Авторки зазначають, що такі методики дозволяють актору досягти глибшого розуміння себе та своєї професії, сприяючи створенню переконливого сценічного образу.

Незважаючи на значний внесок попередніх досліджень, залишається низка невирішених питань, які потребують подальшого вивчення. Зокрема, актуальним є питання адаптації традиційних методик до умов сучасного театру та впровадження інноваційних технологій у психофізичну підготовку актора.

Також потребує подальшого аналізу ефективність різних підходів до імпровізаційної техніки в контексті підготовки актора до професійної діяльності.

Таким чином, аналіз останніх досліджень свідчить про актуальність та перспективність теми інтеграції імпровізаційних технік та психофізичного тренінгу в акторську підготовку, що вимагає подальших наукових розвідок та практичних впроваджень у сучасній театральній практиці.

Мета статті. Метою статті є дослідження сучасних методів імпровізації та психофізичного тренінгу в акторській підготовці, їхнього значення для розвитку сценічної майстерності та органічності акторської гри. У публікації розглядаються теоретичні та практичні аспекти цих методів, аналізуються їхні переваги у формуванні професійних навичок актора, а також обґрунтовується їхній вплив на розвиток творчої свободи та адаптивності виконавця. Стаття спрямована на розкриття сучасних підходів до імпровізації та психофізичного тренінгу, визначення їхньої ролі у підготовці акторів та окреслення перспектив подальшого розвитку цієї галузі в контексті сучасного театального мистецтва.

Виклад основного матеріалу. У сучасному музично-драматичному театрі акторська майстерність передбачає оволодіння широким спектром навичок, що охоплюють імпровізацію, вокальну виразність та фізичну пластичність. Важливим аспектом підготовки є здатність виконавця гнучко адаптуватися до ритмічної структури вистави, реагувати на музичний супровід та органічно поєднувати драматичну гру, спів і тілесну виразність. У цьому контексті імпровізація є не лише технікою творчого самовираження, а й необхідним засобом досягнення сценічної автентичності.

Психофізичний тренінг відіграє ключову роль у підготовці актора, оскільки забезпечує гармонійне поєднання голосу, тіла та емоційного стану. Фізичні вправи, спрямовані на усунення м'язових блоків і формування м'язової пам'яті, дозволяють виконавцям зберігати якість вокального виконання навіть під час активного сценічного руху. Значна увага приділяється розвитку внутрішньої свободи, пластичності мислення та здатності взаємодіяти з простором у реальному часі.

Особливе значення у процесі підготовки акторів музично-драматичного театру має взаємодія з акомпаніаторами, яка формує навички вокально-драматичної імпровізації та сприяє розвитку чутливості до музичного середовища. Робота з акомпаніатором дозволяє актору вдосконалювати темпоритмічні характеристики виконання, гнучко адаптуватися до змін у музичному супроводі, покращувати вокально-тілесну єдність та знаходити природний баланс між вокальним звучанням і сценічною пластикою.

У процесі репетиційної роботи виконавці опановують мистецтво взаємодії з музикою, що є необхідним для ефективної роботи в жанрах мюзиклу, оперети та музично-драматичного театру.

Імпровізація у музично-драматичному театрі набуває різних форм, що дозволяють акторові глибше взаємодіяти з драматургією вистави. Вокально-драматична імпровізація сприяє природному переходу між мовленням і співом, дозволяє збагачувати вокальну експресію та гнучко адаптувати інтонаційні особливості партії до музичного супроводу. Пластична імпровізація допомагає розширити діапазон сценічного руху, гармонійно поєднувати жести, міміку та голосову виразність, що особливо важливо у театральних постановках із високою музичною складовою. Робота з оркестром у реальному часі навчає акторів швидко реагувати на зміни динаміки та темпу музики, що є важливою складовою їхньої виконавської майстерності.

Сучасні цифрові технології відкривають нові можливості для вдосконалення підготовки акторів. Впровадження VR-тренажерів та технологій Motion Capture дозволяє моделювати різні сценічні ситуації, аналізувати рухи виконавців та адаптувати методи психофізичного тренінгу до індивідуальних особливостей актора. Завдяки цифровим платформам актори можуть вдосконалювати вокальну техніку, відпрацьовувати сценічні етюди у віртуальному просторі та вивчати особливості взаємодії з цифровим середовищем.

Поєднання традиційних та інноваційних методик імпровізації та психофізичного тренінгу сприяє підготовці універсального актора музично-драматичного театру, здатного ефективно працювати з вокалом, пластикою та музичним супроводом у різних сценічних умовах. Інтеграція класичних акторських методик із новітніми технологіями створює нові можливості для розвитку виконавської майстерності, розширюючи перспективи сценічного мистецтва у сучасному театрі.

У сучасному музично-драматичному театрі особливого значення набуває імпровізація як інтегративний метод підготовки актора, що поєднує драматичну виразність, вокальну техніку та тілесну пластичність. Важливим аспектом сценічної майстерності є вміння працювати зі звуковою драматургією вистави, адаптувати вокальне виконання до змін темпу та ритму музичного супроводу, а також створювати гармонійний сценічний образ у взаємодії з музикою.

У процесі підготовки акторів музично-драматичного театру застосовуються методи імпровізаційного тренінгу, що спрямовані на розвиток ритмічної координації та вокально-драматичної взаємодії. Важливе місце займає робота над ритмічною структурою реплік, що дозволяє акторові природно інтегруватися у музичний супровід і адаптувати темпо-ритм драматичного мовлення до особливостей партитури. У сценічній практиці значну роль відіграє взаємодія з акомпаніатором та оркестром, яка потребує гнучкості акторської гри та здатності швидко реагувати на зміни динаміки музичного твору.

Вокально-драматична імпровізація є одним із ключових методів, що дозволяє акторові змінювати тембр голосу, регулювати гучність і ритм мовлення відповідно до музичного супроводу. Використання методів інтонаційної імпровізації дає змогу органічно поєднувати розмовні та музичні епізоди, що є характерним прийомом для мюзиклу та оперети. У театральній практиці активно застосовуються вокальні імпровізаційні методики, зокрема техніка скет-вокалу, яка сприяє розширенню голосової експресії, розвитку музичного слуху та чутливості до гармонічних змін.

На відміну від традиційного драматичного актора, виконавець музично-драматичного театру повинен володіти синхронною координацією голосу, тіла та емоційного стану, що вимагає застосування психофізичного тренінгу. У процесі підготовки використовуються спеціальні вправи, спрямовані на формування вокально-тілесної єдності, що дозволяє акторові органічно поєднувати вокал із пластикою руху.

Значну увагу приділяється розробці м'язової пам'яті, що допомагає зберігати якість вокального виконання навіть під час активного фізичного навантаження. Для акторів музично-драматичного театру важливим є тренування сценічної витривалості, оскільки вистави цього жанру нерідко передбачають високий темп і динамічну взаємодію з партнерами.

Система тілесного резонансу, що використовується у міжнародній театральній освіті, сприяє оптимальному використанню тіла як акустичного резонатора, що доз-

Використання імпровізації у театральному мистецтві

Жанр театру	Функція імпровізації
Драматичний театр	Дослідження персонажа, розширення акторського діапазону
Фізичний театр	Основний метод побудови вистави
Театр імпровізації	Головний принцип сценічної дії
Перформанс-театр	Взаємодія з глядачем, створення інтерактивних ситуацій

Джерело: сформовано автором

воляє посилити вокальне звучання без зайвого фізичного напруження. Визначну роль у цьому процесі відіграє методика Александра Техніка, яка допомагає акторам позбутися зайвих тілесних затисків та сформуванати природне вокальне звучання під час сценічного руху.

Психофізична вокальна підготовка передбачає використання спеціальних дихальних технік, що сприяють гармонійному поєднанню діафрагмального дихання з активним сценічним рухом. Методика Франка Пірса Джонса забезпечує інтеграцію дихальних технік у рухові патерни актора, що сприяє підвищенню сценічної свободи. Вправи Лойда Вільямсона розвивають сценічну присутність завдяки поєднанню пластики та вокального резонансу, що є надзвичайно важливим для виконавців музично-драматичного театру.

Імпровізація в сучасному театрі все частіше виходить за межі традиційного підходу до акторської майстерності та стає засобом інтерактивної взаємодії з глядачем. Сучасні технології дозволяють експериментувати з новими формами театального мистецтва, використовуючи можливості VR, Motion Capture та цифрової сценіграфії. Як зазначає дослідниця Н. Барт, імпровізація є не лише методом акторської підготовки, а й формою існування сучасного театру, що підтверджується зростаючою популярністю інтерактивних вистав, де глядач безпосередньо впливає на розвиток сценічної дії.

З огляду на актуальні тенденції розвитку театального мистецтва, можна стверджувати, що поєднання традиційних та сучасних методів імпровізації, психофізичного тренінгу та інтерактивних технологій сприяє формуванню універсального актора музично-драматичного театру, здатного гармонійно поєднувати вокальне, пластичне та драматичне мистецтво в єдиному сценічному просторі.

З огляду на розмаїття сучасних підходів до використання імпровізації у театральному мистецтві, доцільно представити схему, що демонструє основні напрями застосування імпровізації залежно від жанру театру [6, с. 89–94].

Таким чином, імпровізація є потужним інструментом у сучасному театральному мистецтві, який відіграє ключову роль у формуванні професійної майстерності актора. Різноманіття методологічних підходів до імпровізації демонструє її універсальність та значення для розвитку сучасної сценічної практики.

У сучасному театральному мистецтві психофізичний тренінг відіграє вирішальну роль у формуванні акторської майстерності, оскільки забезпечує гармонійне поєднання фізичних та емоційних аспектів виконання.

Акторська гра вимагає не лише точності у передачі тексту та емоцій, а й високого рівня тілесної виразності, що сприяє глибшому розкриттю персонажа та підсилює сценічну правдивість.

Відповідно, розвиток фізичної експресії, пластичності рухів і внутрішньої концентрації є невід'ємною складовою професійної підготовки актора.

Методика Жака Лекока базується на дослідженні руху як основного засобу виразності актора.

Його підхід акцентує увагу на взаємодії з простором, ритміці та пластичності, що дозволяє акторам краще розуміти своє тіло та використовувати його як головний виразний інструмент. Особливу роль у цій методиці відіграє робота з масками, яка сприяє розвитку сценічної уваги та глибшому усвідомленню тілесної виразності.

Рис. 1. Структура психофізичного тренінгу актора [3, с. 44]

Рис. 2. Впровадження методів імпровізації та психофізичного тренінгу у сценічну практику [5, с. 124; 7, с. 143-144]

Сучасні технології значно розширюють можливості психофізичного тренінгу. Використання VR (віртуальної реальності) та технологій Motion Capture дозволяє акторам досліджувати рух у цифровому середовищі, експериментувати з новими формами тілесної виразності та аналізувати власні пластичні особливості. Такі інновації дають змогу акторам не лише вдосконалювати техніку руху, але й розширювати межі сценічного експерименту.

Результати досліджень свідчать, що психофізичний тренінг має безпосередній вплив на сценічну органічність актора. Він дозволяє розвинути гнучкість мислення, підвищити чутливість до сценічного простору та партнерів, а також сприяє формуванню глибшого розуміння персонажа через рух та тілесну експресію. Використання традиційних і сучасних методик забезпечує комплексний підхід до акторської підготовки, що відповідає викликам сучасного театру та кіно.

У сучасному театральному мистецтві імпровізація та психофізичний тренінг відіграють ключову роль у формуванні професійної майстерності актора. Відомі театри та акторські школи активно впроваджують ці методи у свої навчальні програми та репетиційні процеси, що дозволяє акторам розвивати сценічну органічність, адаптивність та здатність взаємодіяти з простором і партнером у непередбачуваних обставинах.

Одним із провідних центрів, який широко застосовує психофізичний тренінг у своїй практиці, є Theater de Complicité (Велика Британія), де методика фізичного театру поєднується з імпровізаційними техніками, що розвивають пластичність тіла актора та його здатність до нестандартних сценічних рішень.

Важливе місце у підготовці акторів займає також школа Jacques Lecoq International Theatre School (Франція), що базується на русі та роботі з масками, допомагаючи акторам знайти власний індивідуальний стиль виразності через тілесну імпровізацію.

Практичні приклади успішної інтеграції методів імпровізації у виставах можна знайти в роботах таких театрів, як Royal Shakespeare Company, які активно застосовують техніки психологічної імпровізації у постановках класичних п'єс.

Вистава "The Encounter" (Complicité, 2015) продемонструвала, як сучасні психофізичні методи можуть поєднуватися з аудіовізуальними технологіями, створюючи

ногий рівень взаємодії між актором і глядачем [8, с. 51].

Ефективність тренінгу для сучасного актора полягає у розвитку здатності до адаптації, пластичності мислення та сценічної органічності. Психофізичний тренінг сприяє не лише підвищенню фізичної витривалості актора, але й глибшому розумінню ролі через тілесний досвід. Дослідження показують, що актори, які використовують техніки Лекока та Гротовського мають вищий рівень сценічної експресії та здатності до спонтанної гри.

Висновки. Результати дослідження підтверджують, що імпровізація та психофізичний тренінг є ключовими методами підготовки актора музично-драматичного театру. Вони сприяють гармонійному поєднанню драматичної виразності, вокального мистецтва та пластичної експресії, що є визначальними для цього театрального жанру.

Використання методик вокально-драматичної імпровізації дозволяє акторам природно адаптуватися до ритмічної структури вистави, вільно працювати зі звуковою драматургією та взаємодіяти з музичним супроводом у реальному часі. Психофізичний тренінг відіграє центральну роль у формуванні сценічної органічності, оскільки забезпечує координацію голосу, тіла та емоційного стану актора. Включення біомеханічних технік, методики тілесного резонансу та спеціалізованих вокально-тілесних вправ дозволяє досягти високого рівня сценічної витривалості та адаптивності. Взаємодія з акомпаніаторами є невід'ємним елементом підготовки актора музично-драматичного театру, оскільки допомагає вдосконалювати вокальну техніку, ритмічну точність та здатність швидко реагувати на зміни динаміки вистави.

Практичне застосування сучасних методів тренінгу сприяє розвитку сценічної свободи, підвищенню рівня акторської експресії та розширенню виконавських можливостей. Для режисерів ці методики є ефективним засобом роботи з акторами, оскільки дозволяють створювати органічні, виразні та гнучкі сценічні образи. Використання імпровізації у підготовці виконавців розширює їхні творчі межі, дозволяючи виходити за традиційні акторські підходи та знаходити нестандартні рішення у побудові ролі.

Подальші дослідження у цій сфері повинні бути спрямовані на вдосконалення інтеграційних підходів у підготовці актора, зокрема на розробку методик, що поєднують традиційні й інноваційні тренінгові техніки. Важливим напрямом є дослідження впливу цифрових технологій, таких як VR, Motion Capture та інтерактивні музичні платформи, на вдосконалення сценічної імпровізації та психофізичної підготовки. Особливо перспективним є розвиток методик, що дозволяють акторам адаптуватися до нових форматів театрального мистецтва, включаючи віртуальні постановки та мультимедійні перформанси.

Таким чином, імпровізація та психофізичний тренінг залишаються невід'ємними елементами підготовки актора музично-драматичного театру, сприяючи розвитку його багатогранної виконавської майстерності.

Поєднання вокального, драматичного та пластичного мистецтва, а також інтеграція новітніх технологій відкривають нові перспективи для підготовки універсального актора, здатного ефективно працювати у динамічному сценічному просторі сучасного театру.

Література:

1. Абрамович О., Чорна В. Теоретико-методологічні аспекти сучасної театральної педагогіки. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*. 2023. Вип. 6(2). С. 153–166.
2. Гордєєв С. І. Педагогіка сучасного українського театру: на шляху до мистецького синтезу. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2022. № 63. С. 91–107.
3. Гусакова Н. М. Основні складові формування творчої особистості майбутнього режисера-педагога театрального колективу. *Культура і сучасність*. 2017. № 1. С. 42–46.
4. Іващенко І., Стельчук В. Новаційні методики психофізичного тренінгу Єжи Гротовського. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого*. 2018. Вип. 23. С. 89–95.
5. Коник Д. Тренінг з майстерності актора: синтез технічного та психофізичного акторського тренажу. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*. 2024. Вип. 73. С. 123–130.
6. Набоков Р., Крипчук М. Дидактичне обґрунтування теоретичних і практичних компонентів викладання курсу «Режисура шоу та артпроектів» в умовах екстреного дистанційного онлайн-навчання. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*. 2023. № 6(1). С. 88–100. <https://doi.org/10.31866/2616-759X.6.1.2023.276722>
7. Штефюк В. Інтеркультурний акторський тренінг як ефективна форма розширення та формування професійних умінь і навичок актора. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*. 2023. Вип. 6(2). С. 141–152.
8. Штефюк В. Театрально-педагогічна діяльність Мішеля Сен-Дені: метод «Імпровізація в масці». *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 2. С. 45–52.

References:

1. Abramovych, O., & Chorna, V. (2023). Teoretyko-metodolohichni aspekty suchasnoyi teatral'noyi pedahohiky. [Theoretical and methodological aspects of modern theater pedagogy]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Stage Art*. № 6(2), pp. 153–166. [in Ukrainian]
2. Gordieiev, S. I. (2022). Pedahohika suchasnoho ukrayins'koho teatru: na shlyakhu do mystets'koho syntezu [Pedagogy of modern Ukrainian theater: on the way to artistic synthesis]. *Problems of Interaction of Art, Pedagogy, and Theory and Practice of Education*. № 63, pp. 91–107. [in Ukrainian]
3. Husakova, N. M. (2017). Osnovni skladovi formuvannya tvorchoyi osobystosti maybutn'oho rezhysera-pedahoha teatral'noho kolektyvu [The main components of the formation of the creative personality of the future director-teacher of the theater group]. *Culture and Modernity*. № 1, pp. 42–46. [in Ukrainian]
4. Ivashchenko, I., & Stelchuk, V. (2018). Novatsiyni metodyky psykhofizychnoho treninhu Yezhy Grotovs'koho [Innovative methods of psychophysical training by Jerzy Grotowski]. *Scientific Bulletin of Kyiv National University of Theatre, Cinema and Television named after I. K. Karpenko-Karyi*. № 23, pp. 89–95. [in Ukrainian]
5. Konyk, D. (2024). Treninh z maysternosti aktora: syntezy tekhnichnoho ta psykhofizychnoho aktors'koho trenazhu [Training in acting skills: a synthesis of technical and psychophysical acting training]. *Actual Problems of Humanities*. № 73, pp. 123–130. [in Ukrainian]
6. Nabokov, R., & Krypchuk, M. (2023). Dydaktychne obgruntuvannya teoretychnykh i praktychnykh komponentiv vykladannya kursu «Rezhysura shou ta artproyektiv» v umovakh ekstretnoho dystantsiynoho onlayn-navchannya [Didactic substantiation of theoretical and practical components of teaching the course “Directing shows and art projects” in the conditions of emergency distance online learning]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Stage Art*. № 6(1), pp. 88–100. <https://doi.org/10.31866/2616-759X.6.1.2023.276722>. [in Ukrainian]
7. Shtefiuk, V. (2023). Interkul'turnyy aktors'kyy treninh yak efektyvna forma rozshyrennya ta formuvannya profesiynykh umin' i navychok aktora [Intercultural actor training as an effective form of expanding and forming professional skills of an actor.] *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Stage Art*. № 6(2), pp. 141–152. [in Ukrainian]
8. Shtefiuk, V. (2023). Teatral'no-pedahohichna diyal'nist' Mishelya Sen-Deni: metod "Improvizatsiya v mastsi" [Theatrical and pedagogical activity of Michel Saint-Denis: the method of “Improvisation in a mask”]. *Bulletin of the National Academy of Management of Culture and Arts*. № 2, pp. 45–52. [in Ukrainian]